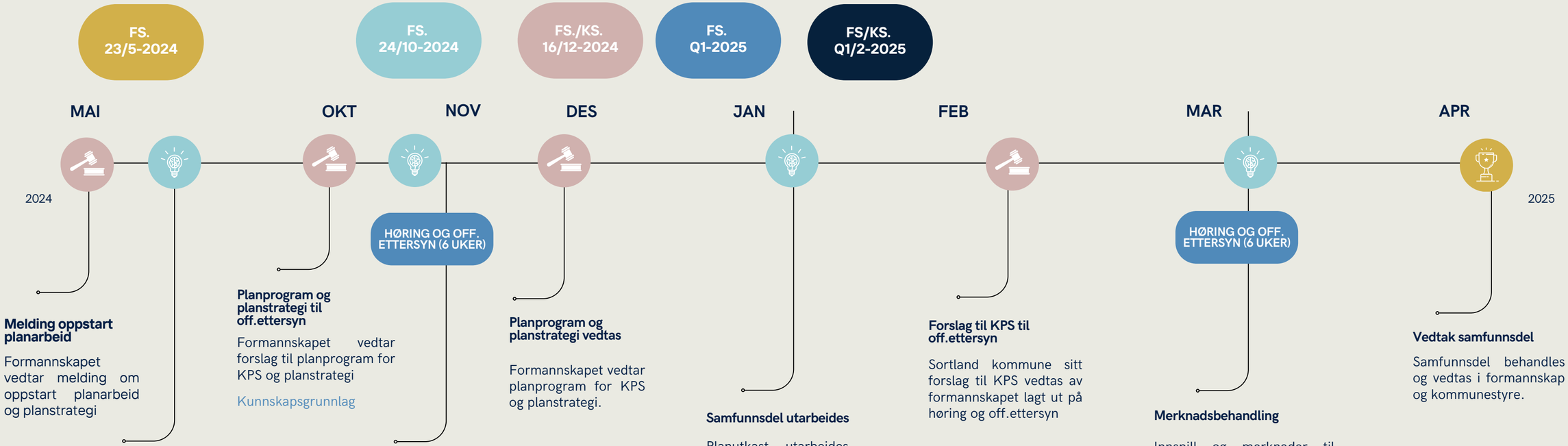
Forslag til planstrategi 2024-2027 og forslag til forenklet planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2024-2034

Formannskapsmøte
24.10.2024

Tidslinje

24. oktober 2024:
Vedtak om høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram (6 uker)

16. desember 2024:
Vedtak av planprogram

Q1 2025:
Vedtak om høring og offentlig ettersyn av forslag til revidert samfunnsdel (6 uker)

Q1-Q2 2025:
Vedtak av revidert samfunnsdel for 2024-2034

Bestilt av

Sortland kommune

Leverandør

Egga Utvikling

Bærekraftig samfunnsutvikling og lokal planlegging

02

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. I regjeringen sine Forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027 er det tydelig at bærekraftsmålene skal ligge til grunn for regional og kommunal planlegging.

Målet med dette kapittelet er å skape en forståelse av hvordan global og lokal planlegging henger sammen, og hvordan vi ilag kan bidra til å nå de globale bærekraftsmålene.

Bærekraftsmålene deles gjerne inn i tre dimensjoner: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Kunnskapsgrunnlaget er bygd opp rundt disse, for å vise sammenheng mellom bærekraftsdimensjonene, og nasjonale forventinger til kommunens planlegging og lokale valg.

Bærekraftig samfunnsutvikling og lokal planlegging | 02

Hvorfor er kunnskapsgrunnlaget viktig for deg?

For deg som folkevalgt

Folkevalgte tar valg som sikrer at alle innbyggere har tilgang til grunnleggende ressurser og tjenester, som gir opplæring, arbeid, bolig, helse, livskvalitet og et trygt lokalmiljø.

Folkevalgte tar valg som sikrer at vi "leverer naturen tilbake i minst like god stand som vi overtok den fra forrige generasjon", og at vi holder den menneskelige utviklingen innenfor naturens tålegrense.

Folkevalgte tar valg som kan tilrettelegge for nye arbeidsplasser i næringslivet og dermed øke skatteinntekter. Skattepenger betaler for velferdstjenester som opplæring og helsetilbud. Utfordringen til de folkevalgte er å gjøre økonomien bærekraftig, slik at den både sikrer menneskers behov, og samtidig holder seg innenfor naturens tåleevner.

For deg som jobber i administrasjonen

Administrasjonen utvikler og drifter tjenester og tilbud slik at alle innbyggere har tilgang på opplæring, arbeid, bolig, helse, livskvalitet og et trygt lokalmiljø.

Administrasjonen jobber for å redusere miljøbelastningen, bevare naturressurser og sørge for at kommunens økonomiske aktiviteter bidrar til en bærekraftig økonomi.

Økonomisk vekst er viktig for å skape arbeidsplasser og skatteinntekter som finansierer offentlige tjenester som barnehager, skoler og helsetjenester. Administrasjonen fremmer en økonomi som både dekker menneskers grunnleggende behov og tar hensyn til miljømessige begrensninger, slik at utviklingen ikke skader naturen eller forringer livskvaliteten på sikt.

Bærekraftig samfunnsutvikling og lokal planlegging | 02

Hvorfor er kunnskapsgrunnlaget viktig for deg?

For deg som jobber i pressen

Pressen formidler fakta og informasjon om kommunens planer og beslutninger, spesielt de som har innvirkning på bærekraftig utvikling.

Gjennom artikler, reportasjer og analyser kan pressen belyse hvordan kommunale prosjekter og beslutninger påvirker miljø, økonomi og sosiale forhold i lokalsamfunnet.

Pressen gjør komplekse temaer forståelige for allmennheten, slik at innbyggerne får innsikt i hvordan kommunens valg påvirker deres lokalmiljø, fremtidige generasjoner og planetens tåleevne.

Pressen bidrar til å skape forståelse for politiske valg, som sikrer en bærekraftig utvikling.

For deg som innbygger

Innbyggere har et ansvar for å ha en konstruktiv dialog med kommunen, der de gir tilbakemeldinger og kommer med forslag til forbedringer til lokale planer og prosjekter.

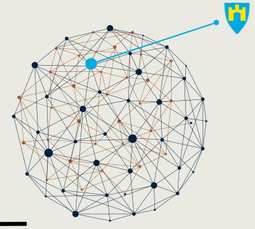
Innbyggere bør delta aktivt i lokale prosesser, påvirke politiske beslutninger og være engasjerte samfunnsaktører. Gjennom aktiv deltakelse, dialog og ansvarlig adferd kan innbyggerne være med på å forme en bærekraftig samfunnsutvikling og bidra til at kommunen planlegger, drifter og tar valg på en måte som ivaretar både dagens og fremtidige generasjoners behov.

Innbyggerne velger hvilke politiske partier som kan ha representanter i kommunestyre.

Status Sortland 2024

Kort fortalt

03

Sortland i Europa og verden

Globale og nasjonale utviklingstrekk påvirker også Sortland. En aldrende befolkning med færre i yrkesaktiv alder utfordrer velferdsstater. Hele verden får et økende behov for helse- og omsorgstjenester og dette skaper utfordringer.

Krig og konflikter i våre nærområder skaper økonomiske utfordringer som påvirker handel, energi- og råvarepriser, og finansmarkeder.

Arktis, som tidligere har vært preget av samarbeid, blir nå en arena for strategisk rivalisering, noe som stiller krav til økt fokus på infrastruktur, samarbeid og forsvarsmessige tiltak i nordområdene.

Folk

Sortland er et sunt og trygt sted å bo. Befolkningstallet i Sortland er stabilt, men forventes synkende mot 2050. Det er i hovedsak innvandring som sikrer den positive utviklingen per i dag.

Flere eldre og færre yngre påvirker kommunens økonomi, behovet for kommunale tjenester og generell. Kommunene bør legge til rette for sin aldrende befolkning, slik at kan leve sosiale og aktive liv, med tilrettelagte fysiske omgivelser og god fremkommelighet.
Endringen i befolkningssammensetning kan påvirke bosettingsmønster og etterspørsel av type boliger.

Utenforskap og ulikheter

Antallet aleneboende og par uten barn øker både lokalt og nasjonalt.

Ungt utenforskap er et alvorlig og økende problem i Norge, og det kan ha alvorlige konsekvenser, både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Utenforskap kan sees i sammenheng med trenden i bosettingsmønstret.

I Sortland sees utfordringer knyttet til ulik deltakelse og generell utenforskap.
Andelen barn som lever i lavinntektsfamilier i kommunen øker.

Status Sortland 2024

Kort fortalt

03

Barn og unge

Sortland er et sunt og trygt sted for barn og unge. De fleste barn går i barnehage og vi har full barnehagedekning. Enkelte indikatorer innen folkehelse og levekår for barn peker i negativ retning.

De fleste ungdommer har det bra, og forteller at de trives godt på skolen. Mobbing i skolen er en utfordring på flere trinn, og skolemiljø er en prioritet fremover.

De fleste ungdommer har en fortrolig venn. Likevel forteller en betydelig andel om ensomhet. Ungdommene våre har noe lavere tro på et godt og lykkelig liv sammenlignet med regionen og landet for øvrig.

Tillit

Den generelle tilliten i den norske befolkningen er høy. De aller fleste har høy tillit til hverandre, til samfunnsinstitusjoner og til offentlig forvaltning.

Tillit til at politikere, politi, rettsvesen, etater og administrasjon tar de beste valgene for befolkningen er viktig for sosial stabilitet i samfunnet.

Innbyggerundersøkelsen fra 2024 viser at det er en nedgang i tillit til institusjoner og politikere, og en svak nedgang i tilfredsheten med offentlige tjenester.

Digitalisering og KI

Kan være en del av løsningen for rekruttering og behov for arbeidskraft, kompetanse; automatisering og bedre dataanalyse. Kan gi mer presise beslutninger og optimal ressursbruk. Demokratiske utfordringer i digitalt utenforskap, økt overvåkning, falske nyheter el uforståelige beslutningsprosesser med bruk av KI.

Status Sortland 2024

Kort fortalt

03

Grønn omstilling og klimatilpassing

Klimaendringer fører til mer ekstremvær, som flom, mer nedbør og ekstremvær. Dette utfordrer vår sikkerhet, gjør skader på infrastruktur og vil kreve kostbare tilpasninger i kommunene.

Endringene kan også påvirke arealforvaltningen, lokalt næringsliv, særlig landbruk og fiske, og kan medføre økte helseutfordringer for befolkningen.

Konsekvensene av klimaendringene handler også om vår trygghet og dermed kommunens sikkerhet og beredskap. Det påvirker måten vi planlegger samfunnet.

Verdiskapning og lønnsomhet

Sortland er sterk på handel, fiske og havbruk. Forholdsvis høy andel av arbeidsplasser i handel, transport, bygg og anlegg og landbruk. I tillegg er Sortland senter for handel ut over regionens grenser.

Nærmere 80 % eier egen bolig, Kun 18,8 % leier bolig, og 1,8 % er andelt-/aksjeeier av egen bolig. Mangel på leieboliger og mindre enheter kan påvirke hvor godt næringsliv og kommune får rekruttert rett kompetanse.

Kommunen har god sysselsettingsandel, relativt lave økonomiske og sosiale forskjeller. Både offentlig sektor og næringsliv har behov for både kompetanse og arbeidskraft nå og i tiden fremover.

Sikkerhet og beredskap

Forventninger og krav til sikkerhet og beredskap har økt. For kommunene kreves en helhetlig tilnærming på tvers av sektorene og tett samarbeid med flere aktører.

I forsvarets langtidsplan fremgår det at "Kystvaktstasjonen på Sortland videreføres som base for Kystvakten og videreutvikles for å understøtte ny fartøysstruktur."

Det er nasjonale forventninger til at forsvarets arealbehov sikres når dette er nødvendig for å ivareta landets forsvarsevne og for å følge opp nasjonale forsvarsplaner.

Status Sortland 2024

Kort fortalt

03

Tillit til institusjoner og politikere har gått ned siden 2021. Tilfredsheten med offentlige tjenester viser også en svak nedadgående trend over tid.

722 km2

Kommunens samlede areal

Flere bor alene eller som par uten barn og andelen har vært økende de siden 10 årene.

67,5 %

av befolkningen i Sortland mellom 15-74 år er sysselsatte.

Sortland

I 2030 vil det for første gang være flere eldre (65 år og oppover) enn barn og unge i Norge. I Sortland skjer dette allerede i 2027.

Sortlands geografiske plassering i nordområdene, samt beliggenheten til kystvaktstasjonen, skaper et behov for ressurser til lokal sikkerhetsberedskap og arealdisponering.

10 675

Folketallet i Sortland er stabilt, i hovedsak pga flyktninger fra Ukraina, men forventes synkende mot 2050. Befolkningen bosetter seg i sentrum eller tett på sentrum.

Sortland i Europa og verden

Kort fortalt

04

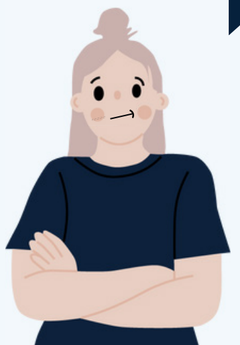
Sortland

Mindre handel, redusert tilgang og høyere priser på energi, mat og andre råvarer og høyere prisvekst generelt, og virkninger i finansmarkedene. Dette påvirker næringslivet og hverdagslivet også hos oss.

Digital transformasjon utfordrer tradisjonelle organisasjonsmodeller, og er samtidig en sentral del av løsningen i store samfunnsutfordringer.

Etableringen av Andøya Spaceport og Andøya Space Defence styrker Vesterålen som et militært strategisk mål, men gir også rom for leverandørindustri og etableringer i regionen.

32 ulike interkommunale samarbeid, og har vertskommuneansvar for 21 av disse.

Tilliten mellom befolkningen og institusjoner i samfunnet er en viktig del av vår sosiale infrastruktur og beredskap i Norge. Mistillit til demokratiet har skapt uro i Europa.

Russlands aggressive krigføring har gjort Arktis til en arena for strategisk rivalisering mellom stormakter, med potensial for konflikter om ressurser, territorier og sikkerhet. Økt maritim militær aktivitet gjør lokaliseringen av Kystvakten i Sortland til en strategisk lokasjon for Norge og NATO-allierte.

Velferd og bærekraftig verdiskapning

Kort fortalt

05

Sortland

I 2023 pendlet 1 090 personer ut av kommunen, mens 1 193 pendlet inn i kommunen. De fleste fra Hadsel og Øksnes.

Sortland regnes som senterkommune i bo og arbeidsregionen, sammen med kommuner Hadsel og Øksnes.

67,5 %

av befolkningen i Sortland mellom 15-74 år er sysselsatte.

235 unge i alderen 20-29 år er verken i arbeid, utdanning eller opplæring.

Lavere utdanningsnivå i befolkningen enn nasjonalt gjennomsnitt. Nivået må sees i sammenheng med bransjestrukturen

Av kommunens 5 350 sysselsatte, er ca 30 % i offentlig sektor og 70 i % i næringslivet.

68 %

av befolkningen bor i tettstedene.

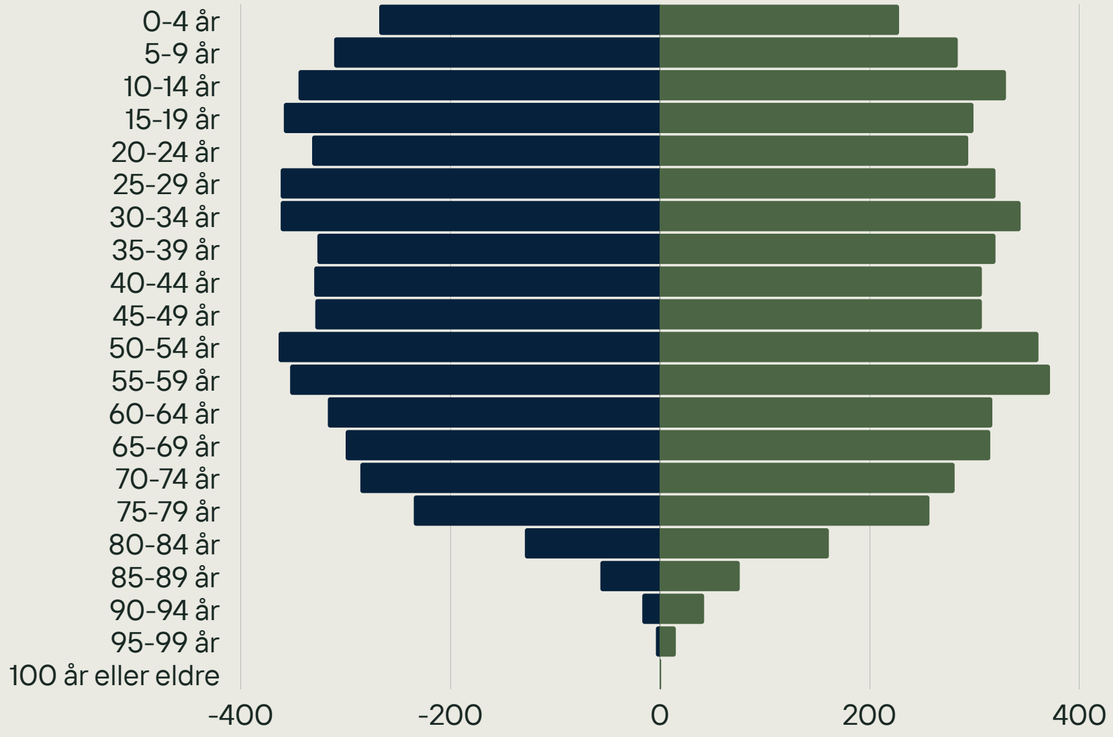
I 2023 bodde 7 av 10 innbyggere i tettsteder.

Velferd og bærekraftig verdiskapning

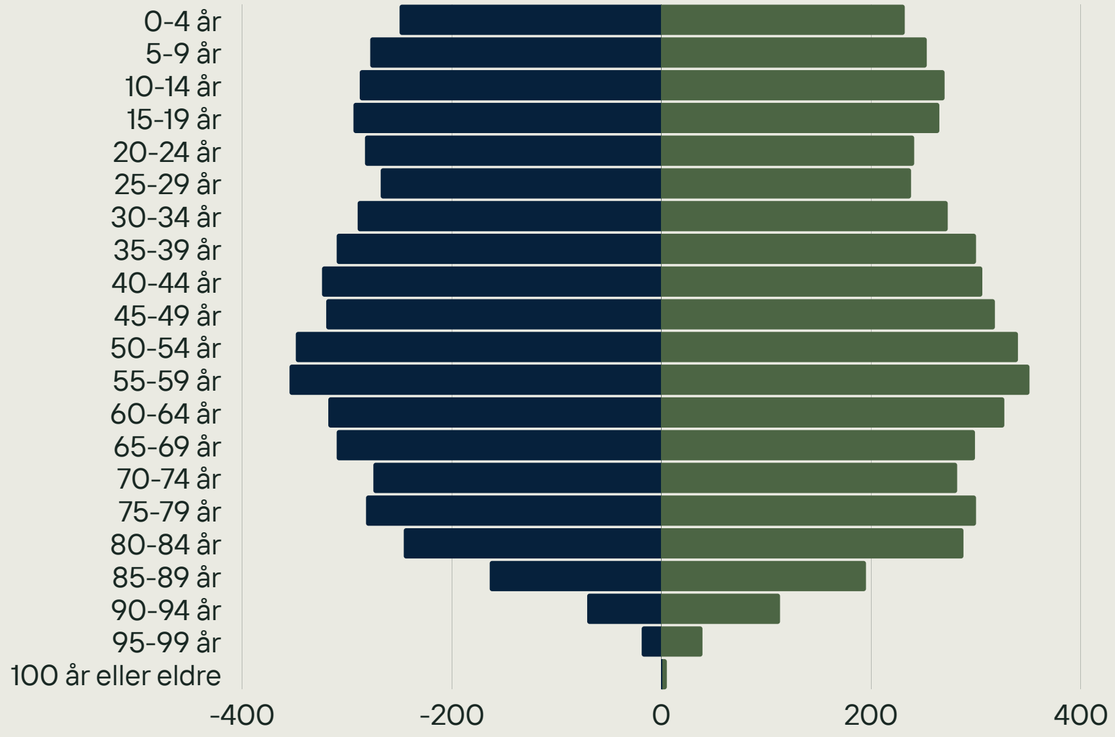
Aldersfordeling for innbyggerne i kommunen

05

2024

2050

Velferd og bærekraftig verdiskapning

05

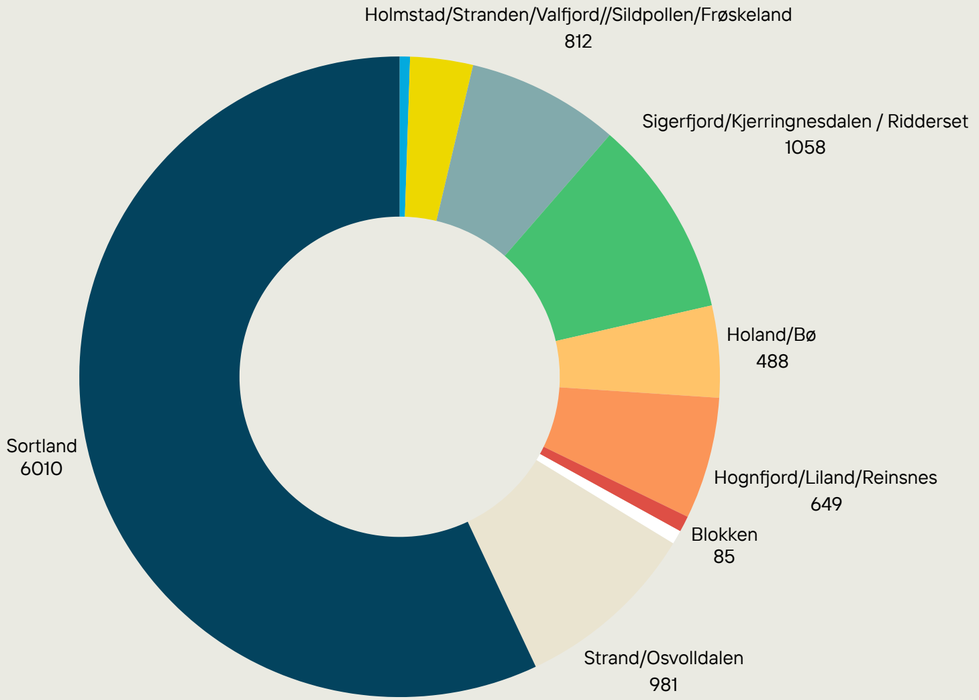
Der vi lever og bor - bosettingsmønstre
Trenden for bosetting er i tråd med nasjonale og globale trender. Flere bosetter seg i eller nært sentrum.

Fire av fem barn og unge bor i Sortland, Sigerfjord og Strand.
Blant barn på 0-5 år er 77 % bosatt i grunnkrets Sortland, Strand og omegn, samt Sigerfjord. For barna i grunnskolealder (6-15 år) er andelen 79 %.

Seks av ti ungdommer bor i Sortland
Av ungdommer i alderen 16-19 år, bor 61 % i grunnkrets Sortland. Samlet bor 87 % av aldersgruppen i Sortland, på Holmstad (9 %), Strand (9 %) og Sigerfjord (8 %).

Tre av fire voksne (20-66 år) bor i vekstområder.
Av voksne i alderen 20-66 år bor totalt 76 % i grunnkretsene Sortland, Strand og Sigerfjord.

Sentralisering blant eldre
For eldre i alderen 67-79 år er sammensetningen lik som gruppen mellom 20-66 år. Innbyggere over 80 år viser en klar sentraliseringstendens, og 87 % av befolkningen over 80 år bor i Sortlands nærliggende grunnkretser (69 %), 18 % i Holmstad og omegn (6 %), Strand (6 %) og Sigerfjord (6 %).

kilde: perspektivmeldingen. og SSB

Trygge og inkluderende lokalsamfunn

Kort fortalt

06

200 barn vokser opp i en familie med vedvarende lav inntekt.

9 av 10 unge har en fortrolig venn.

Innbyggerne i Norge høy tillit til hverandre.

I Sortland er det ledig plass på 0 % av fastlegelistene.

Sortland

13,1 % av barn i i Sortland har plass i kommunal musikk- og kulturskole.

I følge foreldreundersøkelsen er foreldre i i stor grad fornøyde med barnehagetilbudet og resultatet er stabilt.

Mange eldre er tilfredse med livet og har god livskvalitet til langt inn i alderdommen.

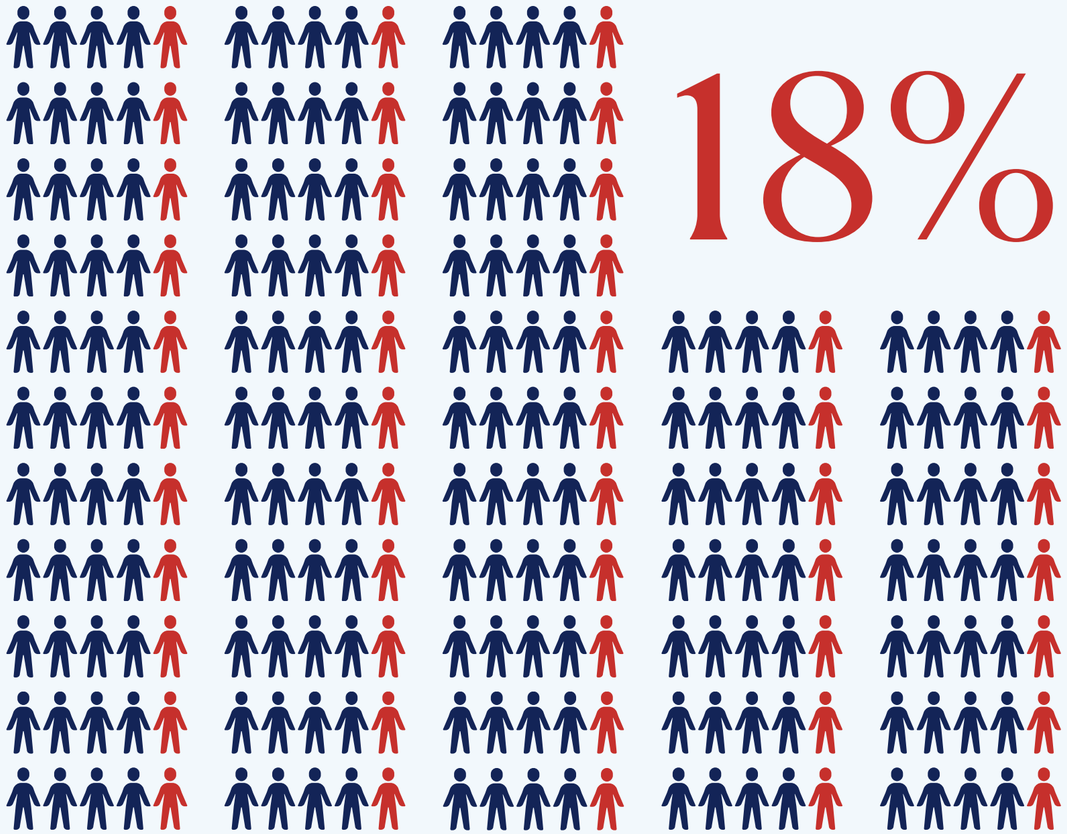

I løpet av koronaepidemien ble det et betydelig fall i deltakelsen til ungdom i organiserte fritidsaktiviteter, og i Sortland er denne tydelig større enn både i Nordland og i Norge.

Trygge og inkluderende lokalsamfunn

Utenforskap på Sortland

06

Flere og ulike årsaker til utenforskap
Unge som står utenfor utdanning og arbeidsliv er en viktig utfordring i Norge og ellers i Europa. Unge i utenforskap betegnes ofte som "NEETs" (Not in Employment, Education or Training). Begrepet fanger opp unge som faller utenfor aktiviteter som kan bidra til en varig tilknytning til arbeidsmarkedet. NEET er imidlertid en sammensatt gruppe der årsakene til utenforskap varierer. Det gjør det også utfordrende å analysere hvilke virkninger utenforskapet har på sikt.[

Utenforskap på flere samfunnsområder
Ofte vil det å stå utenfor utdanning og arbeid også bety lavere deltakelse på andre samfunnsområder.
Unge som står utenfor utdanning, jobb og opptrening er ofte relasjonelt sårbare og økonomisk utsatt. De har gjerne behov for voksne som ser dem. Omkostningene er store både for samfunnet og for de unge det gjelder, i tillegg til at arbeidslivet mister tilgang til nødvendig arbeidskraft og kompetanse.

I Sortland er 235 unge i alderen 20-29 år er verken i arbeid, utdanning eller opplæring. Dette er en andel på 18 % av aldersgruppen.

Til sammenlikning er andelen 16,5 % i Nordland og 15,8 % i Norge.

Klima, natur og miljø for fremtida

Kort fortalt

07

Sortland

3,2 % nedgang i Sortland klimagassutslipp det siste året.

Nedgang i utslipp fra oppvarming fra 7 700 CO2-ekvivalenter til 690 i 2009.

1 av 5 private biler er enten el- eller hybridbiler.

Kommuner opplever allerede flere utfordringer som flom, ras og skred. Dette gjør det nødvendig at kommunene jobber mer aktivt med klimatilpassing.

Jordbruket er den største utslippskilden i Sortland, og har vært uendret siden 2009.

Utslipp fra veitrafikk er synkende siden 2009, og gjelder særlig personbiler.

5,5 tonn CO2

Klimagassutslipp per innbygger i Sortland. Snitt per kommune i Nordland er 79 362 tonn CO2.

Strategier og anbefalinger - Medvirkningsaktiviteter

10

For å lage gjeldende samfunnsdel, ILAG, ble det hentet innspill fra innbyggere, næringsliv og frivilligheten 2019 -2021. Innspillene var viktige for å utvikle Sortlandssamfunnet i tråd med hva befolkningen trengte for å skape et trygt, godt og attraktivt samfunn.

Målet med dette kapittelet er å minne oss på den innsikten og bruke den for å ta strategiske valg for framtida.

Strategier og anbefalinger - Medvirkningsaktiviteter

For å sikre et robust utvikling for et fremtidig Sortland

For å øke attraktiviteten i kommunen må man både satse på bygdene og sentrum, men på ulik måte. De har vær sin rolle. **Levende og mangfoldige bygder og en pulserende sentrum.**

KOBLINGER OG TILGJENGELIGHET

Bedre tilrettelegging for de myke trafikanter internt i bygdene, i sentrum med fokus på trygghet, tilgjengelighet og opplevelsen.

Anbefaling:

Bedre kollektiv transport -
utforsk nye måter.

LEVENDE OG MANGFOLDIGE BYGDER

Mangler aktiviteter, tilbud og møteplasser for alle aldre. Legge til rette for det gode hverdagslivet.

Anbefaling:

Dyrk egne identiteter for hver enkelt bygd, styrk eksisterende kvaliteter og ressurser

PULSERENDE SENTRUM

Mangler møteplasser og aktiviteter for alle aldre. Ønsker om en mer levende havnefront, et mer levende torg og sentrum.

Anbefaling:

En pulserende by og hjertet for kultur, handel, aktivitet, samlinger, forskning, arbeidsplasser og innovasjon.

Planprogram

Formål og fremdrift

- **Kunnskapsgrunnlag og føringer for arbeidet**
- **Formål**
  - *å sikre at kommuneplanens samfunnsdel er oppdatert, relevant og et godt administrativt og politisk styringsdokument for å ta kommunen i ønsket retning.*

- **Organisering**
  - Prosjekteier: Kommunalsjef for teknisk og samfunnsutvikling. Planarbeidet organiseres som prosjekt med innleid, ekstern bistand.
  - Administrativ styringsgruppe: Kommunedirektørens ledergruppe og representant fra Kulturfabrikken KF og KF Sortland Havn.
  - Planutvalg: Formannskapet, mens endelig vedtak samfunnsdel skal fattes av kommunestyret.
- **Tema som skal vurderes i revisjonsarbeidet**
- **Beskrivelse av fremdrift og medvirkningsprosesser**

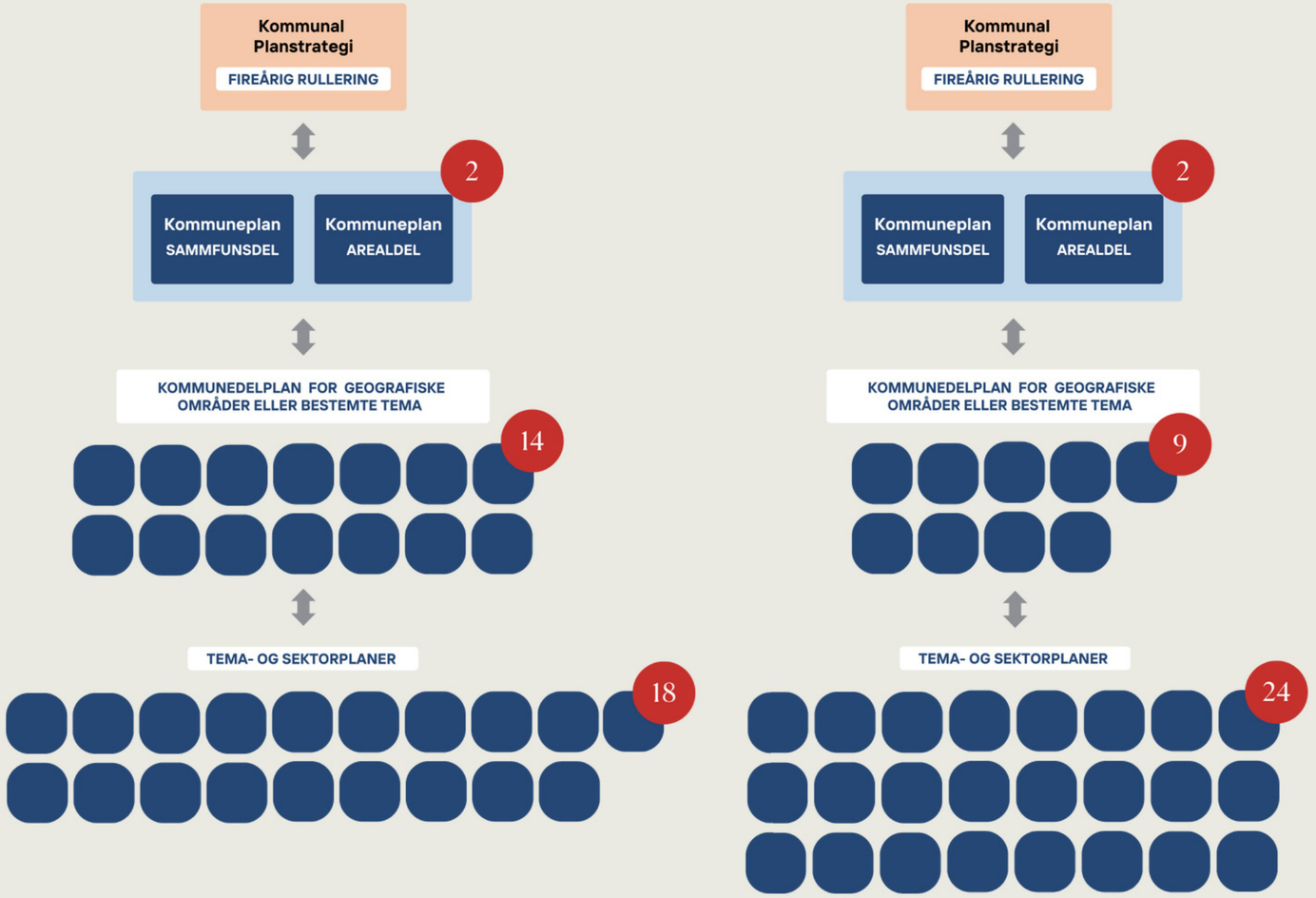

Planstrategi

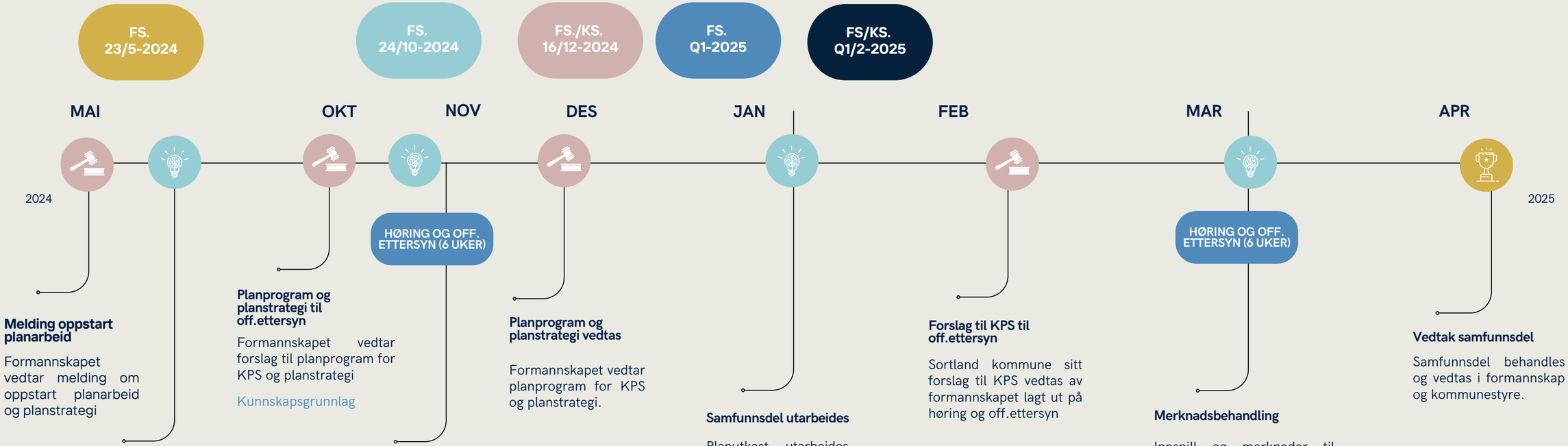
- **Om planstrategi**
- **Om kommunens plansystem**
- **Føringer**

Nasjonale føringer
Regionale føringer
Lokale føringer

- **Organisering og prosess**
- **Vurdering av planbehov**
- **Oversikt med prioriterte planoppgave**

Tidslinje

24. oktober 2024:
Vedtak om høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram (6 uker)

16. desember 2024:
Vedtak av planprogram

Q1 2025:
Vedtak om høring og offentlig ettersyn av forslag til revidert samfunnsdel (6 uker)

Q1-Q2 2025:
Vedtak av revidert samfunnsdel for 2024-2034